

Bezoekadres
Weesperplein 8
1018 XA Amsterdam

Postbus 1104
1000 BC Amsterdam
Telefoon 020 552 6111
Fax 020 552 6100
info@oga.amsterdam.nl

Gemeente Amsterdam
Ontwikkelingsbedrijf

cc Zwijdel
SDZ
Bart. S
D. Vooft

Ministerie van LNV
Dienst Regelingen
Postbus 19530
2500 CM DEN HAAG

Datum	30 september 2010	Projectnaam	schoolwerktuinen Kalfjeslaan
Ons Kenmerk	2010013166	Bijlagen:	briefrapport Flora en Faunakwesties
Uw Kenmerk	FF/75C/2010/1045		tekening
Behandeld door	C.P. Bruijns		
Doorkiesnummer	020 552 6110		
Faxnummer	020 552 6116		
E-mail	c.brujns@oga.amsterdam.nl		
Onderwerp	Flora en faunaonderzoek van de schoolwerktuinen		

Geachte heer/mevrouw,

Onder referte aan uw schrijven van 17 juni, kenmerk FF/75C/2010/0145 doen wij u hierbij onze reactie toekomen inzake het Flora en Faunaonderzoek van de schoolwerktuinen.

Deze brief wordt gestuurd namens Stadsdeel Zuid (voorheen stadsdeel Zuideramstel), adres President Kennedylaan 923, 1070 BA Amsterdam.

Naar aanleiding van de door u gestelde vragen hebben wij een aanvullend onderzoek laten uitvoeren, uitgevoerd door bureau Natuurbeleven dat als bijlage is toegevoegd (briefrapport Flora en Faunakwesties schooltuinen Kalfjeslaan).

Ad 1 alternatieven afweging. Het Stadsdeel heeft een aantal locaties onderzocht op geschiktheid voor de nieuwe schoolwerktuinen. Uit het onderzoek is gebleken dat de onderhavige locatie het meest geschikt is.

Ad 2 drijvende tuin. Hier is sprake van een misverstand. Er is sprake van een steiger (vlonder) vanwaaruit kinderen op het water in de betreffende sloot waterplanten en levende organismen kunnen observeren cq vangen.

Ad 3 inham noordzijde. De betreffende locatie is een ingesloten laagte die aan het verlanden is. De zone bestaat uit riet, ruderaal vegetatie en opgaande beplanting (ondermeer els, wilg). Deze zone blijft gedeeltelijk gehandhaafd (ca 12 meter uit de oever) en zal verder landinwaarts cultuurtechnisch worden ingericht zodat daar kleine moestuintjes voor de schoolkinderen kunnen worden ingericht (zie tekening).

Ad 4 locatie schoolwerktuinen. Op bijgaande tekening is de locatie nader uitgewerkt.

Ad 5 gebruik terrein. Het gebied kan worden ingedeeld in twee zones: Perceel 1 (de schoolwerktuinen) is niet openbaar toegankelijk en zal dus worden afgesloten. Het terrein wordt ingericht met moestuinen, fruitbomen, klein fruit (braam, bessen e.d.), bloeiende planten, bijentuin en natuurpleinen. In perceel 2 (Reigersbos) zal een openbaar toegankelijk pad worden aangelegd, slechts toegankelijk voor wandelaars. Het zal worden ingericht als een natuurplein, dat een kronkelend zompig voetpad zal worden; een soort laarzenpad met een halfverharding. Het is mogelijk dat de broedende reigers zich verplaatsen naar het meer oostelijk gelegen, rustiger gedeelte van het bos. Voor dit onderdeel wordt een ontheffing aangevraagd.

Ad 6 categorie 5 soorten. Er is nader onderzoek gedaan naar categorie 5 soorten. Er is ondermeer vastgesteld dat er sprake is van holenbroeders (ondermeer grote bonte specht). Door het handhaven van een grote strook opgaande bomen in de ecologische zone aan de noord- en westzijde van het terrein zijn er voldoende uitwijkmogelijkheden als compensatie voor de te verwijderen bomen met aanwezige holen.

Ad 6 vleermuizen. Uit het aanvullend onderzoek is gebleken dat er foeragerende vleermuizen zijn aangetroffen. Voor verdere informatie wordt verwezen naar het als bijlage toegevoegde rapport.

Ad 7 ringslang en levendbarende hagedis. Beide soorten zijn niet aangetroffen (zie rapportage).

Ad 8 Bittervoorn en grote modderkruiper. De bittervoorn is aangetroffen; grote modderkruiper is niet aanwezig. Wij zullen conform de gedragscode handelen. Er zijn geen grote dempingen voorzien. Wel worden werkzaamheden uitgevoerd aan beide dammen en aan een sloot (verbreding). Hierdoor zal de biotoop verbeteren; tijdens de uitvoering zal er op aanwijzing van een aquatisch ecooloog worden gewerkt.

Wij verzoeken u voor wat betreft de bittervoorn in te stemmen met de voorgenomen activiteit. De natuurlijke biotoop van de bittervoorn wordt voornamelijk gevormd door de sloten en open watergangen en zal worden gehandhaafd. In de ingesloten laagte met een ondiepe roetachtige vegetatie zijn geen bittervoorns aangetroffen. Er worden voldoende beschermende maatregelen getroffen om te voorkomen dat de biotoop wordt aangetast. Wij verzoeken u middels positieve weigering (geen formele ontheffing, wel toestemming voor de activiteit) in te stemmen met de realisatie van de nieuwe bestemming.

Wij verzoeken u om de ontheffing voor de aanleg van een voetpad-laarzenpad in het reigersbos te verlenen.

Verzoek tot ontheffing voor rietorchis en kleine modderkruiper is niet nodig.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'C.P. Bruijns', is written over a horizontal line.

C.P. Bruijns
projectleider

NatuurBeleven b.v.
Oostermeerkade 6
1184 TV Amstelveen
020-4727777
info@natuurbeleven.nl

OGA
T.a.v. Cees Bruijns
Postbus 1104
1000 BC Amsterdam

Datum: augustus 2010
Uw e-mail van 1 juli 2010
Uw kenmerk
Project Schooltuinen Kalfjeslaan
onderwerp briefrapport flora- en faunakwesties schooltuinen Kalfjeslaan

Geachte heer Bruijns,

Stadsdeel Zuideramstel is voornemens aan de oostzijde van de Kalfjeslaan een schooltuin-complex aan te laten leggen. Vanuit de Flora- en faunawet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Door, voorafgaand aan ruimtelijke ingrepen, stil te staan bij aanwezige natuurwaarden, kan onnodige schade aan beschermde soorten worden voorkomen of beperkt. Indien schade niet te voorkomen is, is een ontheffing ex artikel 75 Flora- en faunawet noodzakelijk.

In dit kader is door bureau Pius Floris een onderzoek gedaan naar mogelijk aanwezige door de Flora- en faunawet beschermde soorten. Op basis van dit onderzoek heeft het stadsdeel een aanvraag Ontheffing artikel 75 Flora- en faunawet ingediend bij Dienst Regelingen. Deze aanvraag en het rapport van Pius Floris hebben vragen opgeroepen bij Dienst Regelingen. In dit briefrapport beantwoorden we de ontstane vragen en geven we een richting om de kwestie op te helderen.

Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is tot een helder beeld te komen welke beschermde soorten in het geding kunnen zijn en welke wettelijke consequenties dit heeft. Op basis hiervan verwachten we dat Dienst Regelingen een standpunt kan innemen met betrekking tot de noodzaak van een ontheffing artikel 75 Flora- en faunawet. De vragen met betrekking tot het maatschappelijke belang van het plan en de afweging van alternatieven vallen buiten ons terrein van onderzoek.

Werkwijze

Wij hebben een archiefonderzoek ingesteld, onder andere bij Dienst Ruimtelijke Ordening/ Stadsecologie Amsterdam. Tevens hebben we een onderzoek laten uitvoeren naar de aanwezige vissen.

De aanwezigheid van vleermuizen is onderzocht door het gebied tweemaal 's nachts te onderzoeken met een batdetector. Het gebied werd geïnspecteerd op de aanwezigheid van meerjarig gebruikte nesten –met name blauwe reiger en grote bonte specht.

Resultaten

Ontheffingsaanvraag

Ontheffing werd aangevraagd voor drie soorten:

- Kleine modderkruiper
- Bittervoorn
- Rietorchis

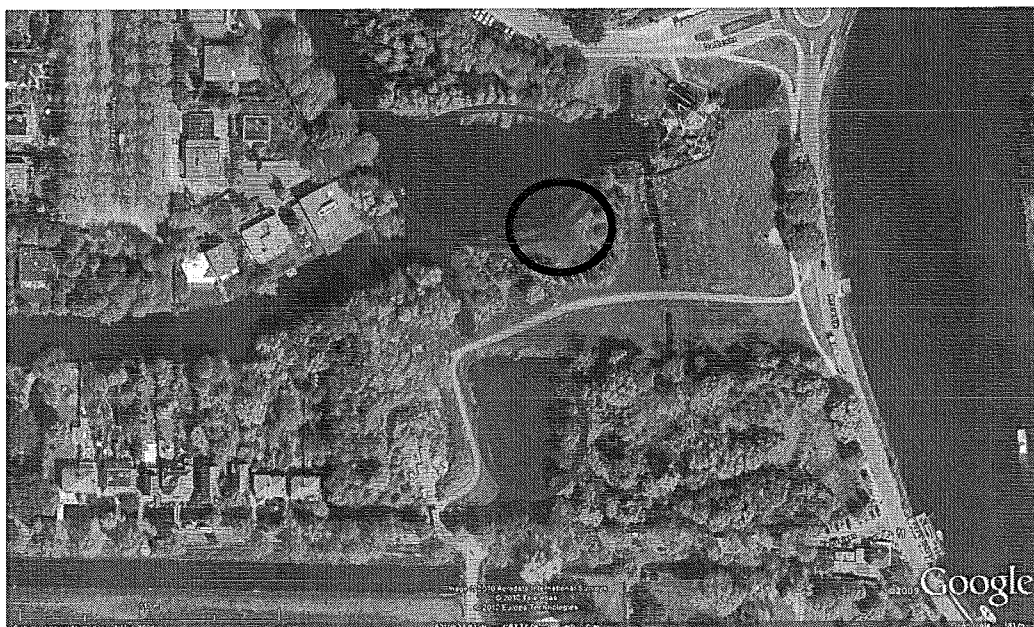
Zoals Dienst Regelingen in haar brief opmerkt, staan de soorten kleine modderkruiper en rietorchis in tabel 2 en is voor deze soorten geen ontheffing nodig indien gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Er wordt gewerkt volgens de door het ministerie van LNV op 11 december 2009 goedgekeurde gedragscode.

De ontheffingsaanvraag voor kleine modderkruiper en rietorchis is overbodig omdat er gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode.

Bittervoorn

Door ons uitgevoerd onderzoek naar het voorkomen van beschermde vissen heeft bevestigd dat de bittervoorn voorkomt in het gebied. In het grote open water tussen het reigerbos en het depot werden enkele exemplaren gevangen. Dit water lijkt jaar rond geschikt leefgebied voor de bittervoorn. Het te dempen gebied heeft geen functie voor de bittervoorn. Voortplanting en foerageren vinden plaats in helderder water op enige afstand van het werkgebied.

Het te dempen gebied is een verlandingszone. Hier werden geen bittervoorns gevangen. Dit deel is niet geschikt voor deze soort.

Figuur 1 Rood omcirkeld is leefgebied van de bittervoorn. Zwart omcirkeld het verlande rietmoeras dat gedempt wordt.

Daarnaast worden dammen verbreed. Deze werkzaamheden zullen plaatsvinden onder begeleiding van een visdeskundige. Door in de richting van open water te werken, kan hier het risico dat bittervoorn schade oploopt vermeden worden.

De populatie bittervoorn zal door de herinrichting van het gebied geen schade lijden.

Wij adviseren voor de bittervoorn ontheffing aan te vragen met de aantekening dat de soort in het te dempen verlandingsdeel niet aanwezig is en dat bij het verbreden van dammen geen schade aan de soort wordt toegebracht. We verwachten dat een ontheffing daarom niet nodig is en een zgn. positieve afwijzing mogelijk is.

Grote modderkruiper

Door middel van elektrisch vissen is gericht gezocht naar eventueel aanwezige grote modderkruipers. Deze soort is niet aangetroffen. Gezien het feit dat waarnemingen van deze soort in de regio zeer schaars zijn, mogen we ervan uitgaan dat er geen grote modderkruiper in het gebied aanwezig is.

Blauwe Reiger

De reigerkolonie (categorie 5 soort) bestaat uit ongeveer tien nesten. Op een afstand van ongeveer 2 km ligt een kolonie op het landgoed Oostermeer. Deze bestaat uit ongeveer twintig nesten.

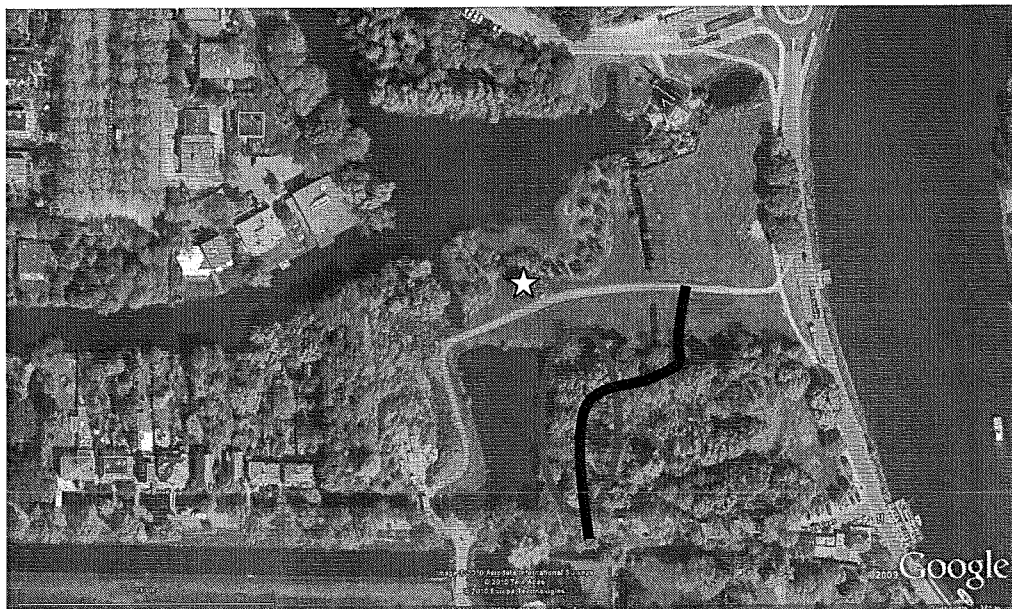
Het naast gelegen terrein waar de schooltuinen zijn gepland, is op dit moment vrij intensief in gebruik door wandelaars en fietsers. Dit stoort de vogels niet. Het is redelijk om te verwachten dat ook de werkzaamheden in de schooltuinen geen verstoring opleveren. Integendeel: de rust in het gebied zal over de dag gemeten groter zijn, omdat de tuintjes slechts op bepaalde tijden worden bewerkt en de wandelaars en fietsers 24 uur per etmaal langs komen.

In het plan is voorzien dat het recreatieverkeer verlegd wordt naar een pad door het bosje waar de reigers broeden. Hiertoe worden twee bruggetjes aangelegd en een pad tussen de bomen van het bosje. Dit betekent dat het ontsluiten van het bosje door middel van bruggetjes en een pad het risico oplevert dat de reigers de kolonie verplaatsen.

In de ruimere omgeving zijn reigerkolonies aanwezig en zijn voldoende hoge bomen in een waterrijke omgeving, zodat de vogels, als ze inderdaad zouden uitwijken, voldoende alternatieven hebben.

Tijdens het broedseizoen mogen nesten niet verstoord worden. Het kappen van bomen dient daarom plaats te vinden als de vogels niet broeden. NB: Reigers broeden zeer vroeg, afhankelijk van het weer soms al in januari. De periode september-december is het veiligst.

Figuur 2 Rode cirkel: reigerkolonie in niet openbaar toegankelijk bos. Zwart de lijn van het geplande pad. Dit zal de vogels waarschijnlijk verjagen. Ster: boom met spechtenholen.

Figuur 3 Sterren geven locaties weer waar blauwe reigers hebben gebroed in de afgelopen jaren. De omgeving is met veel water, parken en weiden een 'reigerparadijs', waar de soort algemeen is.

Spechten

In het gebied broedt een grote bonte specht. De laatste jaren was het nest telkens in dezelfde oude wilg gemaakt. In de boom zijn drie nestholen, mogelijk uit drie verschillende jaren. Deze boom staat op de lijst van te kappen bomen. Wij adviseren om te bezien of deze boom gespaard kan worden. De soort is geplaatst in categorie 5 van de aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. In de directe omgeving is voor grote bonte spechten ruimschoots geschikt biotoop, inclusief bomen om hopen in uit te hakken, voor handen (bomen die blijven staan, het park langs de Kalfjeslaan, het Amstelpark etc.) Daarom achten wij ontheffing niet nodig.

Figuur 4 stip=territorium grote bonte specht. Cirkels: geschikt biotoop voor deze soort.

Overige broedvogels lijst 5

In het gebied broedt nog een aantal soorten van categorie 5 van de aangepaste lijst beschermde vogelnesten: boomkruiper, ekster, koolmees, pimpelmees, spreeuw en zwarte kraai. Deze soorten ondervinden geen hinder van de uitvoering van de plannen, waarbij het grootste deel van de bomen gewoon blijft staan. Waarnemingen van de bosuil zijn bekend. Exacte broedplaats is niet bekend en kan goed in het nabije Amstelpark zijn. Hopen geschikt voor deze soort zijn niet aanwezig. Wel kan broedgelegenheid aangeboden worden door het ophangen van een nestkast waar deze soort makkelijk gebruik van maakt. Dit wordt aanbevolen als mitigerende maatregel.

De soort is niet gevoelig voor recreatie. De schooltuinen zullen de voedselsituatie voor de bosuil verbeteren.

Vleermuizen

De meervleermuis, laatvlieger en gewone dwergvleermuis die in de regio worden waargenomen, gelden niet als boombewonende soorten en zijn derhalve niet in het geding.

De watervleermuis is zeldzaam in Amsterdam. Bureau Stadsecologie stelt dat er in de stad geen vaste verblijfplaatsen zijn waargenomen. Alleen in het Amsterdamse bos lijkt recent een kolonie aanwezig te zijn, al is deze nog nooit daadwerkelijk gevonden.

De enige soort die in dit biotoop kan voorkomen, is de ruige dwergvleermuis. Deze soort is vrij schaars en een groot deel van het jaar afwezig. De beste trefkans is de periode augustus/ september, wanneer de soort baltst.

In de laatste week van augustus en de tweede week van september is onder uitstekende omstandigheden (droog, hoge temperatuur, geen wind) met de batdetector onderzoek verricht naar vleermuizen.

Waargenomen werden:

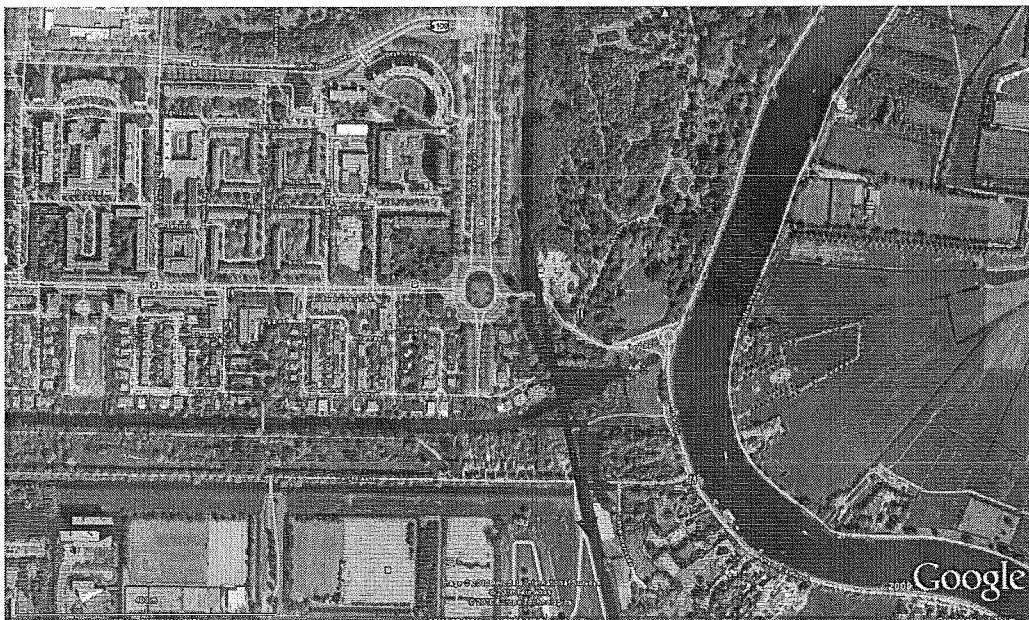
- Vijfmaal vloog een gewone dwergvleermuis over, geen van de dieren bleef hangen;
- Tweemaal vloog een laatvlieger over. Ook deze dieren bleven niet in het gebied.

Omdat de omstandigheden en het tijdstip optimaal waren voor het waarnemen van ruige dwergvleermuizen en deze niet werden aangetroffen, kan worden aangenomen dat deze soort geen vaste verblijfplaats heeft in het plangebied.

De waargenomen vleermuizen volgden de sloot aan de noordzijde van de Kalfjeslaan van west naar oost en bogen boven het gebied af langs de Amstel in zuidelijke richting. Doordat er slechts een gering aantal bomen zal worden gerooid, er veel bomen blijven staan en het open water vrijwel onveranderd blijft, is er geen reden om aan te nemen dat het project de foerageermogelijkheden voor vleermuizen beïnvloedt.

Schooltuinen zullen een uitstekend foerageergebied vormen, te meer daar er 's nachts geen mensen zijn.

Werkzaamheden brengen geen verandering te weeg in lijnvormige elementen die als vlieg- of foerageerroute worden gebruikt omdat er voldoende bomen overblijven om deze structuur te handhaven.

Figuur 5 Pijlen geven globaal de routes aan van langs komende gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. De dieren lijken afkomstig van gebouwen ten noorden van het werkgebied. Geen foerageergedrag, wel is het biotoop geschikt voor jagende vleermuizen. Het biotoop zal na herinrichting onveranderd functioneren voor vleermuizen: routes blijven duidelijk, foerageeromstandigheden verslechteren niet.

Ringslang

De heer Martin Melchers, ringslangspecialist van de afdeling Stadsecologie, meldt desgevraagd dat op de zeer drukke locatie nog nimmer een ringslang is waargenomen. Jaren geleden is op een afstand van enkele kilometers van de locatie ooit een ringslang waargenomen. In de wijde omgeving is geen ringslangpopulatie bekend. Er mag veilig worden aangenomen dat deze soort niet aanwezig is.

Levendbarende hagedis

De heer Melchers meldt dat de levendbarende hagedis al decennia in de regio Amsterdam is uitgestorven. De laatste populatie bevond zich net buiten de stadsgrens in Halfweg, op een afstand van ongeveer 20 kilometer. Gezien het biotoop kan worden gesteld dat in de afgelopen decennia zich geen levendbarende hagedissen in de regio hebben opgehouden.

Consequenties resultaten

- **Bittervoorn**
Wij adviseren ontheffing aan te vragen met als toelichting dat schade aan de soort geheel vermeden zal worden en dat derhalve een positieve afwijzing op zijn plaats is. Het leefgebied van deze soort wordt niet aangetast. De dieren lijden op geen enkele wijze schade en de gunstige stand van instandhouding van de soort is onveranderd tijdens en na het uitvoeren van het project.
- **Grote bonte specht**
Na uitvoering van de werkzaamheden blijft het belangrijkste leefgebied (reigerbos) van de grote bonte specht gehandhaafd. Zijn vaste verblijfplaats in een oude wilg zal verdwijnen, maar er zijn veel alternatieven in de directe omgeving.
- **Overige broedvogels**
Boomkruiper, ekster, koolmees, pimpelmees, spreeuw en zwarte kraai broeden in het gebied. Deze vogels vallen in categorie vijf van de aangepaste lijst en deze nesten zijn niet het jaarrond beschermd indien de vogels voldoende kans krijgen zich te blijven vestigen, wat zondermeer het geval is.
De bosuil is geregeld waargenomen in de omgeving. Een exacte broedplaats is niet bekend en kan goed in het Amstelpark zijn. Holen geschikt voor deze soort zijn niet aanwezig. Wel kan broedgelegenheid aangeboden worden door het ophangen van een nestkast waarvan deze soort makkelijk gebruik maakt. Dit wordt voor de zekerheid aanbevolen als mitigerende maatregel. De soort is niet gevoelig voor recreatie. De schooltuinen zullen de voedselsituatie voor de bosuil verbeteren.
- **Vleermuizen**
Boombewonende soorten zijn niet aanwezig. Het gebied is zeker een doorgangsroute voor vleermuizen, maar zal ook in sommige nachten functioneren als foerageergebied. Deze functies blijven ongewijzigd tijdens en na het uitvoeren van het project. Schade aan vleermuizen is niet te verwachten.
- **Blauwe reiger**
Het aanleggen van een pad door het bos waar de reigers broeden kan de kolonie verjagen. Alternatieve locaties zijn aanwezig in de regio.
- **Ringslang, levendbarende hagedis en grote modderkruiper**
Komen niet voor in het werkgebied.

Tot slot

U dient rekening te houden met de algemene zorgplicht (art. 2) uit de Flora- en faunawet. Dat houdt in dat niet willens en wetens schade mag worden toegebracht aan beschermde natuurwaarden. Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen, dienen maatregelen te worden genomen om schade aan deze individuen zoveel mogelijk te voorkomen (bijvoorbeeld invangen en verplaatsen).

Natuur is vaak verrassend. Eenmalig onderzoek kan niet uitsluiten dat, tijdens de uitvoering van de werkzaamheden, (andere) beschermde soorten worden waargenomen. Om de risico's zoveel mogelijk te verkleinen, wordt aanbevolen om kort voor de aanvang van de werkzaamheden het terrein te controleren op de aanwezigheid van beschermde soorten.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en bedanken u voor de prettige samenwerking.

Met vriendelijke groet,

M. Kuiper
NatuurBeleven b.v.

Bijlage 1: rapport Pius Floris

Bijlage 2: brief Dienst Regelingen